

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului declarat de Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova”,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea cu Răspundere Limitată „Indagro Export” împotriva Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”, intervenient accesoriu Agenția Proprietății Publice cu privire la încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și a cheltuielilor de judecare a cauzei,

împotriva deciziei din 29 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

(Dosarul nr. 2rac-196/23
PIGD 2-20016684-01-2rac-25082023)

Dobânda legală de întârziere este neaplicabilă ca alternativă în prezența unei clauze penale contractuale exclusive, agreată de părți ca unică formă de compensare a prejudiciului rezultat din executarea cu întârziere a obligației pecuniare.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru – jud. N. Mămăligă
Curtea de Apel Chișinău – jud. A. Popov, V. Mihaila, A. Braga

23 martie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând recursul declarat de Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova”,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Oxana Parfeni,

Diana Stănilă, *judecători*,

Boico Marianna, *grefier*,

Cu participarea:

- Reprezentantului SRL „Indagro Export” – administratorul Veaceslav Godzin;
- Reprezentantului SRL „Indagro Export” – avocatul Ion Briceag.

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La data de 5 februarie 2022, Societatea cu Răspundere Limitată „Indagro Export” (în continuare – SRL „Indagro Export”) a depus cerere de chemare în judecată împotriva Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova” (în continuare – ÎS „Calea Ferată din Moldova”) solicitând:

- încasarea sumei de 1.975.988,29 lei, reprezentând contravaloarea bunurilor livrate;
- plata dobânzii de întârziere în cuantum de 116.729,88 lei, aferentă perioadei 5 august 2019 – 7 februarie 2020;
- precum și obligarea pârâtului la achitarea cheltuielilor de judecată.

2. Reclamanta a arătat că, la data de 16 aprilie 2019, a încheiat cu ÎS „Calea Ferată din Moldova” contractul de vânzare-cumpărare nr.2949/IV/2019, prin care, în calitate de vânzător, s-a obligat să livreze anumite bunuri, iar cumpărătorul s-a obligat să le recepționeze și să achite prețul acestora, conform specificației prevăzute în Anexa nr. 1, parte integrantă a contractului.

3. Reclamanta a menționat că, în temeiul contractului sus-menționat, a livrat pârâtului sigilii de tip ZPU Varta universal – M, în cantitatea și la prețul stabilit prin următoarele facturi fiscale:

- seria EUK nr. 000980889,
- seria EAA nr. 000829948,
- seria EAA nr. 001586386.

4. Pe aceste facturi au fost aplicate ștampila triunghiulară și ștampila rotundă ale Serviciului de aprovizionare tehnico-materială, structură care funcționează ca filială a ÎS „Calea Ferată din Moldova”, precum și semnătura persoanei responsabile.

5. Cu toate acestea, până la data formulării cererii de chemare în judecată, pârâtul nu a achitat prețul bunurilor livrate, fără a prezenta un motiv justificat pentru această omisiune.

6. În susținerea acțiunii, reclamanta a invocat și faptul că, potrivit actului de verificare din 29 ianuarie 2020, semnat de reprezentanții ambelor părți, ÎS „Calea Ferată din Moldova” datorează SRL „Indagro Export” suma totală de 2.970.188,14 lei.

7. În conformitate cu punctul 3.4 al contractului de vânzare-cumpărare nr. 2949/IV/2019, data livrării bunurilor este considerată data înscrisă în factura fiscală semnată de către reprezentanții împuterniciți ai ambelor părți. Totodată, punctul 4.3 din contract stabilește că plata pentru bunurile livrate urmează a fi efectuată în lei moldovenești, în termen de până la 60 de zile calendaristice de la semnarea facturii fiscale.

8. Reclamanta a subliniat că prețul aferent bunurilor livrate, conform facturii fiscale seria EUK nr. 000980889 din data de 3 iunie 2019, a devenit exigibil la data de 3 august 2019, iar suma aferentă facturii fiscale seria EAA nr. 000829948 din data de 4 septembrie 2019 a devenit exigibilă la 4 noiembrie 2019.

9. Ulterior, la 3 martie 2020, 17 iunie 2020 și 23 iunie 2020, reclamanta SRL „Indagro Export” a majorat pretențiile, solicitând încasarea din contul ÎS „Calea Ferată din Moldova”, în beneficiul său, a următoarelor sume:

- 2.935.188,14 lei, reprezentând datoria principală;
- 276.003,73 lei, cu titlu de dobândă de întârziere, aferentă perioadei 3 august 2019 – 22 iunie 2020;
- precum și cheltuielile de judecată.

10. Prin hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 23 iunie 2020, acțiunea a fost admisă integral. Ulterior, această hotărâre a fost contestată de către pârâtă cu apel, iar prin decizia Curții de Apel Chișinău din 27 mai 2021, hotărârea instanței de fond a fost casată, iar cauza a fost trimisă spre rejudecare unui alt complet de judecată.

11. Prin încheierea protocolară a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 16 noiembrie 2021, în cauză a fost atrasă, în calitate de intervenient accesoriu, Agenția Proprietății Publice.

12. La data de 1 februarie 2022 și ulterior la 22 august 2022 SRL „Indagro Export” a majorat cuantumului pretențiilor în final solicitând:

- încasarea din contul ÎS „Calea Ferată din Moldova”, în beneficiul său, a sumei de 2.850.188,14 lei, reprezentând datoria contractuală;
- plata dobânzii de întârziere în cuantum de 1.221.304,16 lei, aferentă perioadei 3 august 2019 – 24 august 2022;
- precum și acoperirea cheltuielilor de judecată.

POZIȚIA INSTANȚEI DE FOND

13. Prin hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 15 septembrie 2022, s-a admis integral cererea de chemare în judecată înaintată de către SRL „Indagro Export”.

S-a încasat din contul ÎS „Calea Ferată din Moldova” în beneficiul SRL „Indagro Export” datoria în mărime de 2.850.188,14 lei conform contractului de vânzare-cumpărare nr.2949/IV/2019 din 16 aprilie 2019.

S-a încasat din contul Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”, în beneficiul SRL „Indagro Export”, dobânda de întârziere pentru perioada 3 august 2019 – 24 august 2022 în mărime de 1.121.304,16 lei.

S-a încasat din contul ÎS „Calea Ferată din Moldova” în beneficiul SRL „Indagro Export”, cheltuielile de judecată în sumă de 50.000 lei suportate pentru achitarea taxei de stat la depunerea acțiunii.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

14. La data de 5 octombrie 2022, ÎS „Calea Ferată din Moldova” a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond, solicitând:

- 1) casarea integrală a hotărârii primei instanțe;
- 2) pronunțarea unei noi hotărâri, prin care cererea de chemare în judecată să fie respinsă ca neîntemeiată;
- 3) precum și încasarea din contul SRL „Indagro Export” a tuturor cheltuielilor de judecată.

15. La data de 22 martie 2023, ÎS „Calea Ferată din Moldova” a depus o cerere de apel suplimentară, prin care a invocat faptul că, la dosarul cauzei, lipsește corespondența privind comenzile transmise de cumpărător, precum și actele de recepție a mărfii, documente esențiale potrivit clauzelor contractului de vânzare-cumpărare nr. 2949/IV/2019 din 16 aprilie 2019.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

16. Prin decizia din 29 martie 2023, Curtea de Apel Chișinău a respins apelul declarat de ÎS „Calea Ferată din Moldova” și a menținut hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 15 septembrie 2022.

17. În motivarea soluției instanța de apel a reținut că, din materialul probator administrat în cauză, rezultă în mod indubitabil că ÎS „Calea Ferată din Moldova” nu și-a executat integral obligațiile contractuale asumate. Această situație este cert confirmată: prin actul de verificare a decontărilor din 29 ianuarie 2020, semnat de ambele părți; precum și din conținutul cererii de apel, în care însăși apelanta recunoaște efectuarea unor plăți „în limita disponibilităților” și afirmă că nu se eschivează de la executarea obligațiilor

contractuale. Totodată, apelanta a invocat existența unor circumstanțe imprevizibile ca justificare pentru neexecutarea obligațiilor, aspect ce constituie o recunoaștere indirectă a existenței datoriei față de SRL „Indagro Export”.

18. Prin urmare, concluzia instanței de fond, potrivit căreia ÎS „Calea Ferată din Moldova” se află în întârziere cu executarea obligațiilor contractuale, a fost considerată de instanța de apel corectă și întemeiată. Această situație atrage, în mod legal, obligația de plată a dobânzii de întârziere, reprezentând despăgubirea pentru prejudiciul cauzat prin neexecutarea în termen a obligațiilor pecuniare.

19. Instanța de apel a apreciat ca fiind întemeiat raționamentul instanței de fond cu privire la admiterea integrală a acțiunii și dispunerea încasării: sumei de 2.850.188,14 lei, reprezentând datoria principală conform contractului de vânzare-cumpărare nr. 2949/IV/2019 din 16 aprilie 2019; precum și dobânzii de întârziere în cuantum de 1.121.304,16 lei, aferentă perioadei 3 august 2019 – 24 august 2022.

20. Curtea de Apel Chișinău a respins ca neîntemeiate și declarative argumentele apelantului potrivit cărora reclamanta ar fi calculat dobânzi din sume deja achitate la momentul înaintării cererii de chemare în judecată.

21. Instanța de apel a constatat că atât facturile fiscale aflate la dosar, cât și calculul datoriei prezentat de reclamantă reflectă în mod explicit plățile efectuate de către pârât, cât și facturile care rămân neachitate. În aceste condiții, revenea apelantului obligația de a proba susținerile sale prin documente justificative ori printr-un calcul concret, întrucât apelantul nu a prezentat asemenea probe și nu a indicat înscrisuri relevante, instanța a respins aceste susțineri ca neprobate.

22. Instanța de apel nu a reținut nici argumentul apelantului potrivit căruia SRL „Indagro Export” ar fi trebuit să aplice, la calculul dobânzii, dispozițiile contractuale, invocând punctele 9.1 și 9.6 ale contractului.

23. Curtea de Apel Chișinău a subliniat că, în asemenea situații, legea prevede expres posibilitatea creditorului de a opta, la alegere, între prevederile contractuale și dispozițiile legale, în cazul neexecutării fără justificare a obligației de către debitor. Astfel, în temeiul art. 901 alin. (1) lit.e) din Codul civil, creditorul are dreptul să solicite despăgubiri pentru prejudiciul suferit prin neexecutarea obligației, fie în baza contractului, fie în temeiul legii.

24. Cu referire la argumentele invocate în cererea de apel suplimentară, prin care apelantul susține neprezentarea de către reclamant a actelor de recepție a mărfii și a certificatelor de calitate/conformitate, instanța de apel

a stabilit că aceste susțineri sunt neîntemeiate. La acest aspect, instanța a constatat că pârâtul/apelant a recepționat marfa, a semnat facturile fiscale, precum și actul de verificare a decontărilor, fără a formula pretenții imediate cu privire la livrarea, calitatea sau conformitatea bunurilor. Astfel, obiecțiile formulate ulterior, în cadrul apelului, nu pot fi luate în considerare, întrucât astfel de pretenții trebuiau invocate la momentul recepției bunurilor, respectiv la semnarea documentelor menționate.

25. Mai mult, instanța de apel a statuat că potrivit art. 172 din Codul de procedură civilă, pârâtul avea posibilitatea și dreptul procesual de a introduce o acțiune reconvențională, prin care să formuleze pretenții împotriva reclamantului. Această cale procesuală putea fi exercitată până la începerea dezbaterilor judiciare, însă ÎS „Calea Ferată din Moldova” a omis să o utilizeze, ceea ce denotă pasivitate procesuală.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

26. La data de 7 iulie 2023, ÎS „Calea Ferată din Moldova” a depus *recurs* împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 martie 2023, solicitând:

- 1) admiterea recursului;
- 2) casarea deciziei instanței de apel;
- 3) pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie respinsă ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Indagro Export”;
- 4) încasarea din contul SRL „Indagro Export” a tuturor cheltuielilor de judecată.

27. La 25 iulie 2023, ÎS „Calea Ferată din Moldova” a depus *recurs suplimentar* împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 martie 2023, solicitând:

- 1) admiterea recursului suplimentar;
- 2) suspendarea executării hotărârii Judecătoriai Chișinău și a deciziei Curții de Apel Chișinău;
- 3) casarea ambelor hotărâri;
- 4) pronunțarea unei noi decizii, prin care cererea de chemare în judecată a SRL „Indagro Export” să fie respinsă ca neîntemeiată;
- 5) încasarea din contul SRL „Indagro Export” a tuturor cheltuielilor de judecată.

ARGUMENTELE RECURSULUI

28. În *motivarea recursului* ÎS „Calea Ferată din Moldova” a susținut că atât hotărârea instanței de fond, cât și decizia instanței de apel sunt ilegale și neîntemeiate, fiind adoptate cu aplicarea greșită a normelor de drept material.

29. Recurenta afirmă că instanțele inferioare au acordat dobânzi de întârziere în lipsa unui temei legal valabil, ignorând clauzele contractuale expres prevăzute de părți. Conform punctelor 9.6 și 9.7 din contractul de

vânzare-cumpărare, părțile au agreeat o clauză penală exclusivă în cuantum de 0,1% pentru fiecare zi de întârziere, dar nu mai mult de 2% din suma neachitată, iar această penalitate reprezintă o compensație anticipată și integrală pentru prejudiciul cauzat prin neexecutarea obligațiilor. Prin urmare, acordarea unei dobânzi legale suplimentare reprezintă o încălcare a voinței contractuale și o sancționare dublă a aceleiași fapte.

30.Consideră că instanța de apel a interpretat greșit legea și a omis aplicarea normelor relevante din Codul civil, în special articolele 9, 11, 1082, 1100 și 947.

31.Recurenta mai arată că a achitat parțial obligațiile asumate, în limita disponibilităților financiare, respectiv suma de 220.000 lei, ultima plată fiind efectuată în data de 11 iunie 2020. Nu a existat nicio eschivare sau re-credință din partea sa, iar imposibilitatea de a achita în totalitate sumele datorate a fost cauzată de împrejurări excepționale, în special pandemia COVID-19, care a afectat profund activitatea întreprinderii. În acest sens, recurenta invocă prevederile art. 904 din Codul civil, potrivit cărora neexecutarea obligației este justificată dacă ea se datorează unui impediment în afara controlului debitorului.

32.Un alt aspect invocat în recurs este faptul că dobânda de întârziere a fost calculată inclusiv pentru perioada stării de urgență declarate de Parlamentul Republicii Moldova între 24 februarie 2022 și 4 aprilie 2022, fapt considerat abuziv, întrucât această perioadă se încadrează în contextul de forță majoră recunoscut legal.

33.ÎS „Calea Ferată din Moldova” critică și faptul că instanțele nu au stabilit cu claritate dacă suma de 1.121.304,16 lei acordată cu titlu de dobândă reprezintă într-adevăr o dobândă legală sau, dimpotrivă, o penalitate contractuală. În lipsa unei astfel de clarificări, recurenta consideră că instanțele au comis o eroare de calificare juridică a sumelor solicitate și că nu s-a probat existența unui prejudiciu suplimentar față de cel acoperit prin penalitatea contractuală. Recurenta afirmă că, în mod abuziv, instanțele au acordat despăgubiri peste limita convenită de părți, ignorând dispozițiile art.947 din Codul civil privind natura clauzei penale.

34.În susținerea recursului, se mai invocă și dreptul la un proces echitabil, în sensul art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Recurenta susține că instanța de apel nu a motivat în mod real soluția și nu a analizat efectiv argumentele prezentate în apel. Se face referire la jurisprudența CEDO, în special cauzele „Albina contra României” și „Vila Grigore Vasilescu contra României”, în care s-a statuat că instanțele trebuie să răspundă argumentelor decisive prezentate de părți și să motiveze soluțiile

adoptate. În speță, ÎS „Calea Ferată din Moldova” afirmă că a fost privată de dreptul de a fi auzită, iar decizia Curții de Apel este nemotivată și superficială.

35. Un ultim argument important al recursului este raportul Inspecției Financiare din aprilie 2023, care a constatat că ÎS „Calea Ferată din Moldova” a suferit un prejudiciu de peste 6,6 milioane lei, cauzat de plata unor dobânzi de întârziere nejustificate și disproporționate în raport cu prevederile contractuale. Inspecția a concluzionat că sancțiunile aplicabile în baza contractului nu puteau depăși 2% din suma neachitată și că instanțele trebuiau să țină cont de acest fapt. Recurenta consideră că instanțele au ignorat această probă esențială, precum și alte circumstanțe relevante ale cauzei.

36. În motivarea *recursului suplimentar*, ÎS „Calea Ferată din Moldova” reiterează toate susținerile formulate în recursul inițial împotriva hotărârii Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 15 septembrie 2022 și a deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 martie 2023, pe care le consideră ilegale și neîntemeiate.

POZIȚIA PĂRȚILOR ÎN ȘEDINȚA DE JUDECATĂ

37. *Reprezentantul recurentului ÎS „Calea Ferată din Moldova”* în ședința de judecată nu s-a prezentat, deși a fost legal citat. Întrucât nu a comunicat instanței niciun motiv justificat al absenței, iar procedura de citare s-a realizat în conformitate cu prevederile legale, instanța a dispus continuarea examinării cauzei în ordine de recurs în lipsa acestuia, în temeiul principiului contradictorialității și al respectării termenului rezonabil de judecată.

38. În cadrul ședinței de judecată, *reprezentantul SRL „Indagro Export”, avocatul Ion Briceag*, a solicitat respingerea recursului ca fiind vădit neîntemeiat, calificându-l drept recurs declarativ, în condițiile în care datoria este certă, lichidă, exigibilă și ajunsă la scadență. Acesta a subliniat că ÎS „Calea Ferată din Moldova” a depus cauțiune în cauză de peste doi ani, însă nu a întreprins nicio acțiune reală pentru stingerea datoriei de bază, nu a dat curs invitațiilor la contact din partea creditorului și manifestă un comportament lipsit de bună-credință.

39. A reiterat că datoria principală nu a fost achitată nici până în prezent, atrăgând atenția instanței asupra faptului că modelul de contract utilizat de ÎS „Calea Ferată din Moldova” este încă din perioada anilor 2010–2011. În susținerea poziției sale, avocatul a invocat jurisprudența constantă a Curții Supreme de Justiție, făcând referire la dosarul nr. 2rac-265/18, în care

instanța supremă a declarat inadmisibil recursul formulat de ÎS „Calea Ferată din Moldova” împotriva SRL „Antarius-Com”, precum și la dosarul nr. 2rac-167/22, în cauza cu SRL „Tehnomet Grup”, unde s-a procedat identic, dar și la alte cauze în care a fost dispusă încasarea dobânzii de întârziere.

40. În ceea ce privește natura juridică a pretențiilor, reprezentantul a argumentat că dobânda de întârziere este distinctă de penalitatea contractuală, fiind două instituții juridice separate. Astfel, în temeiul art. 901 alin. (1) din Codul civil, creditorul are dreptul de a alege între perceperea penalității sau a dobânzii de întârziere, iar în speță, alegerea dobânzii este justificată și legală. Penalitatea are caracter de garanție a executării obligațiilor, în timp ce dobânda de întârziere are rolul de reparare a prejudiciului cauzat de neachitarea la termen a unei obligații pecuniare.

41. Avocatul a concluzionat că, în contextul actual economic, în care inflația și instabilitatea financiară au afectat semnificativ valoarea banilor, aplicarea unei penalități limitate la 2% ar reprezenta o nedreptate evidentă față de creditor, motiv pentru care opțiunea legală a reclamantei de a solicita dobândă de întârziere este pe deplin justificată.

42. De asemenea, reprezentantul SRL „Indagro Export” a subliniat caracterul lipsit de logică și de bună-credință al conduitei procesuale a recurente, arătând că, în loc să achite datoria de bază, ÎS „Calea Ferată din Moldova” a preferat să achite cautiunea în cuantum de 120% din valoarea acesteia, doar pentru a suspenda executarea și a contesta în mod formal dobânda de întârziere. A calificat acest comportament drept lipsit de o intenție reală de a-și onora obligațiile contractuale, ceea ce accentuează nejustificarea recursului formulat și întărește necesitatea respingerii acestuia ca vădit neîntemeiat.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

43. Art. XI alin. (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (*modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție*):

„Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.”

44. Art. 82 din Codul de procedură civilă (*în vigoare la data depunerii recursului*):

„Cheltuielile de judecată se compun din taxa de stat și din cheltuielile de judecare a cauzei.”

45. Art. 83 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă (*în vigoare la data depunerii recursului*):

„Taxa de stat reprezintă o sumă care se percepe, în temeiul legii, de către instanța judecătorească în beneficiul statului de la persoanele în ale căror interese se exercită actele procedurale de judecare a cauzei civile sau cărora li se eliberează copii de pe documente din dosar.

În acțiunile patrimoniale, taxa de stat se determină în funcție de caracterul și valoarea acțiunii, iar în acțiunile nepatrimoniale și în alte cazuri prevăzute de lege, în proporții fixe, conform Legii taxei de stat.”

46. Art. 84 din Codul de procedură civilă (*în vigoare la data depunerii recursului*):

„Se impune cu taxă de stat fiecare cerere de chemare în judecată (inițială și reconvențională), cererea intervenientului principal, cererea vizând cauzele cu procedură specială, cererea de eliberare a ordonanței judecătorești, cererea de declarare a insolvenței, cererea de eliberare a titlului executoriu privind executarea hotărârilor arbitrale, cererea de apel, cererea de recurs, precum și cererea de eliberare a copiilor (duplicatelor) de pe actele judecătorești.”

47. Art. 94 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cerere, părții care a avut câștig de cauză cheltuielile de judecată. Dacă acțiunea reclamantului a fost admisă parțial, acestuia i se compensează cheltuielile de judecată proporțional părții admise din pretenții, iar pârâtului – proporțional părții respinse din pretențiile reclamantului.”

48. Art. 3 pct. 1) lit. k) din Legea taxei de stat nr. 1216 din 3 decembrie 1992:

„Tarifele taxei de stat se stabilesc la următoarele quantumuri:

pentru cererile de chemare în judecată, cererile terților care au revendicări de sine stătătoare, pentru cererile privitor la litigiile precontractuale, pentru cererile (plângerile) privitor la cauzele cu procedură specială, pentru cererile de apel și cererile de recurs, pentru cererile de revizuire a hotărârilor instanțelor judecătorești, precum și pentru eliberarea de către instanțele judecătorești a copiilor (duplicatelor) de pe documente:

pentru cererile de recurs privitor la hotărârile instanțelor judecătorești – 50% din taxa ce urmează a fi plătită la depunerea cererii de chemare în judecată, sau altei cereri (plângeri), iar în cazul litigiilor cu caracter patrimonial – 50% din taxa calculată din suma contestată”

49. Art.130 alin. (1)-(3) din Codul de procedură civilă:

„Instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.”

50. Art. 431 din Codul de procedură civilă (*în redacția actuală*):

„Examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție. Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători. Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție. Judecătorii

care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.”

51. Art.432 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă (*în vigoare până la 1 septembrie 2023*):

„(1) Părțile și alți participanți la proces sînt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

(2) Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronată în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- c) a interpretat în mod eronat legea;

52. Art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.”

53. Art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă:

„Instanța, după ce judecă recursul, este în drept: să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.”

54. Art. 9 alin. (2) lit. a) din Codul civil:

„Drepturile și obligațiile civile apar: din contracte și din alte acte juridice.”

55. Art. 11 din Codul civil:

„Buna-credință este un standard de conduită a unei părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic.

În special, este contrar bunei-credințe ca o parte să acționeze în contradicție cu declarațiile pe care le-a făcut anterior sau cu comportamentul pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament.”

56. Art.776 din Codul civil:

„Obligațiile se nasc din contract, fapt ilicit (delict) și din orice alt act sau fapt susceptibil de a le produce în condițiile legii.”

57. Art. 858 alin. (1) și (2) din Codul civil:

„Temeiul executării rezidă în existența unei obligații.

Obligația trebuie executată în modul corespunzător, cu bună-credință, la locul și în momentul stabilit.”

58. Art. 901 din Codul civil:

„Atunci cînd, fără justificare, debitorul nu își execută obligația, creditorul poate, în condițiile legii și, după caz, ale contractului, la alegerea sa:

- a) să ceară executarea silită a obligației;
 - e) să ceară plata de despăgubiri pentru prejudiciul suferit prin neexecutare;
 - f) să exercite orice alt mijloc juridic de apărare, prevăzut de lege sau contract, pentru realizarea dreptului său încălcat prin neexecutare.
- Dacă debitorul demonstrează că neexecutarea obligației este justificată,

creditorul poate recurge la oricare din mijloacele juridice de apărare prevăzute la alin.(1), cu excepția executării silite în natură și plății de despăgubiri.

Creditorul nu poate recurge la mijloacele juridice de apărare prevăzute la alin.(1) în măsura în care a cauzat neexecutarea obligației debitorului.

Mijloacele juridice de apărare prevăzute la alin.(1) care sînt compatibile pot fi cumulate. În special, creditorul nu este lipsit de dreptul la despăgubiri prin recurgerea la oricare alt mijloc.

Neexecutarea obligației înseamnă orice abatere, cu sau fără justificare, de la executarea corespunzătoare a obligației și include neexecutarea totală sau parțială a obligației, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligației. Părțile contractante pot prevedea că și alte evenimente decît neexecutarea obligației acordă creditorului toate sau unele dintre mijloacele juridice de apărare prevăzute la alin.(1).

Declarația creditorului nu produce efectul rezoluțiunii sau al reducerii obligației corelative dacă la acea dată dreptul la rezoluțiune sau la reducerea obligației corelative era prescris extinctiv, iar debitorul invocă această excepție înainte sau după declarație.”

59. Art. 934 alin. (1)-(3) din Codul civil:

„(1) Creditorul are dreptul la despăgubiri pentru întregul prejudiciu cauzat prin neexecutarea obligației, cu excepția cazului în care debitorul demonstrează că neexecutarea este justificată.

(2) Despăgubirile trebuie să acopere doar prejudiciul suferit de creditor care este consecința directă și necesară a neexecutării.

(3) Prejudiciul reparat prin despăgubiri cuprinde și prejudiciul viitor care, în mod rezonabil, s-ar fi produs.”

60. Art. 936 din Codul civil:

„Despăgubirile pentru prejudiciul patrimonial cauzat prin neexecutarea obligației reprezintă suma de bani care va pune creditorul, pe cît este posibil, în situația în care s-ar fi aflat dacă obligația s-ar fi executat în mod corespunzător. Aceste despăgubiri acoperă dauna suferită real (inclusiv cheltuielile suportate și reducerea valorii bunului) și profitul ratat de creditor.

Creditorului îi revine sarcina de a demonstra mărimea prejudiciului pentru care cere despăgubiri.”

61. Art. 942 din Codul civil:

„În cazul în care o sumă de bani nu este plătită la scadență, creditorul are dreptul la dobîndă de întârziere pentru suma respectivă din data imediat următoare scadenței plății pînă la data în care s-a efectuat plata, la rata prevăzută la alin.(2) ori la o altă rată prevăzută de dispozițiile legale speciale.

Rata dobînzii de întârziere este egală cu rata prevăzută la art.874 plus 5 puncte procentuale pe an, în cazul în care debitorul este un consumator, sau 9 puncte procentuale pe an, în celelalte cazuri. Cu toate acestea, dacă înainte de scadență obligația pecuniară era purtătoare de dobîndă prevăzută de contract, în scopul determinării ratei dobînzii de întârziere, creditorul poate înlocui rata prevăzută la art.874 cu rata dobînzii prevăzute de contract.

În cazul în care s-a stipulat o clauză penală, creditorul poate să ceară, la alegere, fie dobînda de întârziere calculată conform dispozițiilor prezentului articol, fie penalitatea pentru întârziere. De asemenea, creditorul poate cere despăgubiri pentru prejudiciul cauzat în partea neacoperită de dobînda de întârziere.”

62. Art. 947 din Codul civil:

„Clauza penală este o prevedere contractuală prin care părțile evaluează anticipat prejudiciul, stipulând că debitorul, în cazul neexecutării obligației, urmează să remită creditorului o sumă de bani sau un alt bun (penalitate).

Prin clauză penală se poate garanta numai o creanță valabilă.

Penalitatea poate fi stipulată în mărime fixă sau sub forma unei cote din valoarea obligației garantate prin clauza penală sau a părții neexecutate, inclusiv sub forma unei dobânzi de întârziere.

Părțile pot conveni asupra unei penalități mai mari decât prejudiciul.

Debitorul nu este obligat să plătească penalitate în cazul în care neexecutarea obligației este justificată.

Nulitatea obligației atrage nulitatea clauzei penale. Nulitatea clauzei penale nu atrage nulitatea obligației.”

63. Art. 949 alin. 2 din Codul civil:

”Creditorul are dreptul să pretindă repararea prejudiciului în partea neacoperită prin penalitate (clauză penală inclusivă). În cazurile prevăzute de lege sau contract, creditorul poate cere sau despăgubiri, sau penalitate (clauză penală alternativă), poate cere repararea prejudiciului peste penalitate (clauză penală punitivă) sau poate cere doar penalitate (clauză penală exclusivă)”.

64. Art. 993 din Codul civil:

„Oricine își poate alege în mod liber contractantul, dacă legea nu prevede altfel. Părțile contractante pot încheia în mod liber, în limitele dispozițiilor legale imperative, contracte și pot stabili conținutul lor.

Cu excepția cazului în care se prevede în mod expres contrariul sub sancțiunea nulității, părțile contractante pot, prin contract, să deroge de la acele dispoziții cuprinse în prezenta carte care se referă la drepturile, obligațiile și alte efecte juridice produse de contract, inclusiv distribuirea riscurilor.

Părțile contractante pot de asemenea să deroge de la dispozițiile legale cuprinse în celelalte articole ale prezentului cod, în legile speciale și alte acte normative care se referă la drepturile, obligațiile și alte efecte juridice produse de contract, inclusiv distribuirea riscurilor, dacă din modul de exprimare a dispoziției, din conținutul sau din contextul ei nu rezultă în mod neîndoielnic că dispoziția legală este imperativă.

De la dispozițiile legale privitoare la prescripția extinctivă a drepturilor rezultate din contract se poate deroga doar în condițiile art.393.”

65. Art. 1082 din Codul civil:

„Contractul produce nu doar drepturile, obligațiile și alte efecte juridice stipulate expres de părți, dar și efectele juridice care rezultă, în următoarea ordine, din:

a) dispozițiile legale imperative;

b) dispozițiile legale dispozitive, în măsura în care de la ele nu s-a derogat;

c) practicile statornicite între părți și uzanțele aplicabile;

d) principiul bunei-credințe și cel al echității.

Dispozițiile legale imperative substituie clauzele care contravin lor, sub rezerva dispozițiilor legale în materie de nulitate.

Contractul produce efectele rezultate din sursele prevăzute la alin.(1) lit.c) și d) în măsura în care ele sînt compatibile cu natura și scopul contractului, precum și cu circumstanțele în care a fost încheiat contractul.”

ASPECTE DE PROCEDURĂ

66. Cu referire la termenul de declarare a recursului, prevăzut la art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs reține că ÎS „Calea Ferată din Moldova” a respectat acest termen, or, decizia contestată a fost pronunțată la 29 martie 2023, expediată participanților la proces, prin intermediul poștei electronice, la 13 iunie 2023 (f.d. 188, Vol. II)

67. ÎS „Calea Ferată din Moldova” a depus recursul pe 7 iulie 2023.

68. Prin încheierea din 17 iulie 2023 a Curții Supreme de Justiție, ÎS „Calea Ferată din Moldova” a fost scutită parțial de la plata taxei de stat și i s-a comunicat despre necesitatea achitării acesteia în sumă de 12.500 lei până la 7 august 2023.

69. Prin încheierea din 3 noiembrie 2023 a Curții Supreme de Justiție s-a admis cererea înaintată de ÎS „Calea Ferată din Moldova” cu privire la suspendarea executării hotărârii din 15 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, menținută prin decizia din 29 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău. S-a suspendat executarea hotărârii din 15 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, menținută prin decizia din 29 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, până la judecarea cererii de recurs depuse de ÎS „Calea Ferată din Moldova”.

70. În debutul examinării, completul de judecată reține că, potrivit principiului neretroactivității legii procesuale civile, normele care impun obligații noi, restrâng sau anulează drepturi procedurale, limitează exercitarea acestora ori instituie sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu pot produce efecte asupra actelor procesuale efectuate anterior intrării lor în vigoare. Prin urmare, recursul declarat de către ÎS „Calea Ferată din Moldova” anterior intrării în vigoare a Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 va fi analizat în baza temeiurilor legale valabile la data depunerii acestuia, însă procedura de examinare se va desfășura conform noilor reglementări procesuale.

MOTIVAREA INSTANȚEI

71. Examinând motivele invocate în recurs, prin raportare la argumentele părților expuse în cadrul ședinței de judecată, precum și la ansamblul materialelor administrate în dosar, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că se impune admiterea recursului declarat de ÎS „Calea Ferată din Moldova”, casarea parțială a deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 martie 2023, precum și a hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Centru

din 15 septembrie 2022 și emiterea unei noi hotărâri în partea casată, pentru considerentele ce urmează.

72. Pentru a ajunge la această concluzie, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție a reținut următoarele circumstanțe relevante, esențiale pentru soluționarea corectă și legală a cauzei, în raport cu dispozițiile aplicabile și principiile fundamentale ale dreptului obligațional.

73. Starea de fapt rezultată din dosar evidențiază că, la data de 16 aprilie 2019, între SRL „Indagro Export”, în calitate de vânzător și ÎS „Calea Ferată din Moldova”, în calitate de cumpărător, a fost încheiat contractul de vânzare-cumpărare nr. 2949/IV/2019, prin care vânzătorul s-a obligat să livreze bunuri, iar cumpărătorul să le recepționeze și să achite contravaloarea acestora, conform specificațiilor din anexa nr. 1, parte integrantă a contractului.

74. Conform prevederilor pct. 3.1, 3.2 și 3.4 din contract, livrarea bunurilor urma să se efectueze în termen de 30 de zile calendaristice de la primirea comenzii din partea cumpărătorului, iar data livrării era considerată cea indicată în factura fiscală, semnată de reprezentanții împuterniciți ai ambelor părți. În lipsa obiecțiilor, bunurile se considerau acceptate.

75. Potrivit pct. 4.1, 4.3 și 4.4 din contract, prețul bunurilor era stabilit în dolari SUA, dar urma a fi achitat în lei moldovenești, la cursul stabilit de Banca Națională a Moldovei la data plății, în termen de până la 60 de zile calendaristice de la semnarea facturii și actelor de recepție. Plata era considerată efectuată la data creditării contului vânzătorului.

76. În baza facturilor fiscale EUK nr. 000980889 din 5 iunie 2019, EAA nr. 000829948 din 4 septembrie 2019 și EAA nr. 001586386 din 30 decembrie 2019, SRL „Indagro Export” a livrat către ÎS „Calea Ferată din Moldova” marfa contractată — sigilii ZPU Varta universal - M — în valoare totală de 3.070.188,14 lei.

77. Prin actul de verificare a decontărilor pentru perioada 1 ianuarie 2019 – 23 ianuarie 2020, semnat de ambele părți, s-a constatat o datorie în cuantum de 2.970.188,14 lei.

78. Conform actului de verificare a decontărilor reciproce la data de 22 iunie 2020, suma datoriei pârâtului se ridica la 2.850.188,14 lei.

79. Pe parcursul examinării cauzei, SRL „Indagro Export” și-a concretizat și majorat pretențiile în mai multe rânduri, iar prin cererea depusă la 22 august 2022 a solicitat, în forma finală a pretențiilor, încasarea sumei de 2.850.188,14 lei cu titlu de datorie principală, a sumei de 1.221.304,16 lei cu titlu de dobândă de întârziere aferentă perioadei 3 august 2019 – 24 august 2022, precum și recuperarea integrală a cheltuielilor de judecată.

80. Instanța de fond, legal învestită cu examinarea cauzei, a admis integral acțiunea formulată de SRL „Indagro Export”, dispunând încasarea sumelor solicitate cu titlu de datorie principală, dobândă de întârziere și cheltuieli de judecată.

81. Curtea de Apel Chișinău, judecând cauza în apel, prin decizia din 29 martie 2023, a respins apelul declarat de ÎS „Calea Ferată din Moldova” ca nefondat, menținând în integralitate hotărârea primei instanțe.

82. Problema juridică principală supusă controlului judiciar în etapa de recurs constă în evaluarea legalității chestiunii de aplicare de către instanțele de fond și de apel a normelor legale incidente în materia obligațiilor pecuniare, cu referire specială la legalitatea acordării dobânzii legale de întârziere, în situația existenței în contract a unei clauze penale cu caracter limitativ și exclusiv, în cuantum de maximum 2%.

83. În concret, instanța de recurs este chemată să analizeze dacă, în mod corect, instanțele inferioare au interpretat și aplicat dispozițiile art. 901 alin.(1) lit. e) și art. 942 din Codul civil, în sensul admiterii cererii reclamantei de încasare a dobânzii legale de întârziere, în pofida prevederilor contractuale care determină mărimea prejudiciului ca fiind stabilit la limitele unei clauze penale fixe de 2%.

84. Penalitatea prevăzută la pct. 9.6 este stipulată în cuantum de 0,1% pe zi, dar nu mai mult de 2% din suma neachitată, iar potrivit pct. 9.7 din contract, părțile au convenit că această penalitate „*reprezintă o clauză penală exclusivă și acoperă integral prejudiciul cauzat prin neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului*”. Prin această formulare, instanța reține că părțile la momentul semnării contractului, au evaluat anterior despăgubirile care ar putea să se producă urmare a neexecutării contractului, astfel încât le-au redus la limita clauzei penale de 2%, or, părțile au negociat și, respectiv, au stipulat în contract anume o clauză penală exclusivă.

85. Controlul judecătoresc se axează pe determinarea corectitudinii concluziei, dacă la caz există opțiunea creditorului, rezultată din prevederile art. art. 901 alin. (1) lit. e) și 942 alin. 4 din Codul civil, de a alege între penalitatea convenită prin contract și dobânda legală de întârziere ca forme a despăgubirilor pentru prejudiciul cauzat de neexecutarea obligației pecuniare la scadență.

86. Așadar, problema juridică vizează interpretarea corectă a raportului dintre:

- caracterul subsidiar al dobânzii legale de întârziere prevăzute de art. 942 din Codul civil, și

- clauza penală contractuală stabilită de părți în limita unui procent de 2%, ca mecanism de garantare a executării obligației și de acoperire a întregului prejudiciu.

87. Instanța de recurs urmează să stabilească dacă în cauză există o limitare expresă a răspunderii contractuale doar la penalitate, care ar exclude aplicarea dispozițiilor art. 942, sau dacă, dimpotrivă, în lipsa unei astfel de limitări, creditorul poate solicita despăgubiri sub forma dobânzii legale de întârziere, în conformitate cu dreptul său de alegere prevăzut de lege.

88. Dobânda prevăzută la art. 942 alin. (1) din Codul civil reprezintă o formă legală, automată și prezumată de despăgubire pentru prejudiciul cauzat de întârzierea executării obligației pecuniare. În alte cuvinte, debitorul este ținut de drept să repare prejudiciul financiar cauzat creditorului prin reținerea unei sume ce i se cuvenea la termen.

89. Totodată, aplicarea acestei prevederi legale trebuie analizată în mod sistemic, în corelație cu reglementările privind clauza penală și cu principiile generale ale dreptului obligațional, în special cele privind repararea prejudiciului.

90. În același timp, prin prisma art. 901 alin. (1) lit. e) din Codul civil dacă fără justificare, debitorul nu își execută obligația, creditorul poate să ceară despăgubiri pentru prejudiciul suferit prin neexecutare, inclusiv, la alegerea sa, dobânda de întârziere sau penalitatea, iar art. 942 alin. 4 din Codul civil prevede expres dreptul creditorului de a alege între dobândă de întârziere și penalitate. Acest drept este opțional, nu cumulativ, iar alegerea îi aparține exclusiv creditorului, în lipsa unei stipulații contrare în contract.

91. Prin urmare, existența unei clauze penale contractuale nu exclude automat aplicabilitatea art. 942. Excluderea poate interveni doar în cazul în care contractul prevede expres că penalitatea reprezintă singura formă de reparație pentru întârzierea în executare, adică dacă părțile au convenit expres asupra unei limitări a răspunderii contractuale în acest sens.

92. Astfel, este esențial ca, pentru a exclude aplicarea art. 942 din Codul civil, contractul trebuie să prevadă în mod expres că penalitatea reprezintă unica formă de despăgubire pentru neexecutarea în termen a obligațiilor pecuniare, respectiv că aceasta are caracter exclusiv. În lipsa unei asemenea prevederi clare de limitare a răspunderii contractuale, creditorul păstrează dreptul de a opta, potrivit art. 901 din Codul civil, între penalitatea convenită și dobânda legală de întârziere, fără a fi necesar să probeze existența prejudiciului.

93. În evaluarea valabilității unei eventuale limitări contractuale de răspundere exclusiv la penalitate, instanța este obligată să examineze în mod riguros intenția părților la momentul încheierii contractului, raportându-se la

formularea clară, precisă și lipsită de ambiguitate a clauzei respective. În caz de îndoială, se aplică regula generală *in dubio contra stipulatorem*, favorabilă creditorului, conform principiilor interpretării contractuale.

94. Pe acest segment, Completul de judecată desconsideră argumentul SRL „Indagro Export” precum că în speță alegerea dobânzii legale de întârziere ar fi una justificată. În speță, contractul (pct. 9.6–9.7) prevede expres că penalitatea de 0,1% pe zi (maxim 2%) „*acoperă integral prejudiciul*”. Această formulare constituie o limitare convențională valabilă a despăgubirii, ceea ce exclude aplicarea art. 942.

95. În context, este exclus și argumentul SRL „Indagro Export” că penalitatea de 2% este insuficientă în contextul inflației și instabilității financiare, iar dobânda de întârziere este una mai echitabilă, or, justificarea economică nu poate prevala asupra principiului forței obligatorii a contractului (*pacta sunt servanda*). Dacă părțile au agreeat o limitare a prejudiciului la o penalitate maximă de 2%, instanța nu poate interveni asupra voinței contractuale doar pe baza inflației, în lipsa unei clauze abuzive sau a dezechilibrului vădit. De altfel, creditorul a acceptat acea limitare contractuală, ceea ce îl obligă.

96. Așadar, argumentele SRL „Indagro Export” se fundamentează fie pe o interpretare eronată a instituțiilor juridice distincte, fie pe raționamente de ordin economic și echitabil, care nu pot prevala asupra dispozițiilor contractuale expres asumate. Într-adevăr, SRL „Indagro Export” ar putea invoca caracterul abuziv al clauzei cuprinse într-un contract dintre profesioniști, însă doar în condițiile art. 1073 din Codul civil: a) clauza să nu fi fost negociată individual; b) clauza să fie inclusă în lista din art. 1077 și c) clauza să devieze considerabil, contrar bunei-credințe, de la bunele practici comerciale. În speță, SRL „Indagro Export” nu a demonstrat întrunirea ultimei condiții în raport cu clauza 9.6 și 9.7 din contractul litigios. Or, doar în materia transporturilor clauzele de limitare a răspunderii transportatorului sunt uzuale.

97. Potrivit art. 993 alin. (1) din Codul civil, părțile contractante sunt libere să stabilească conținutul contractului, în limitele legii, ale ordinii publice și ale bunelor moravuri. Acest principiu fundamental al dreptului civil reflectă autonomia de voință a părților și permite acestora să își reglementeze raporturile juridice în mod particularizat, adaptat intereselor lor. Conform art. 993 alin. (3), părțile pot deroga de la dispozițiile cuprinse în cartea a treia a Codului civil privitoare la efectele contractelor, inclusiv art. 942 Cod civil. Din însuși art. 942 alin. (6) rezultă că de la el nu se poate de derogat prin contract doar în detrimentul consumatorului. Pentru

contractele dintre profesioniști art. 942 nu are caracter imperativ, iar includerea unei clauze penale exclusive exclude de la aplicare art. 942 și exclude dreptul la dobânda legală de întârziere.

98. Prin contractul de vânzare-cumpărare nr. 2949/IV/2019, încheiat la 16 aprilie 2019, SRL „Indagro Export” și ÎS „Calea Ferată din Moldova” au exercitat în mod valid și liber autonomia lor contractuală, convenind, printre altele, asupra:

- termenelor de plată,
- valutei de referință și cursului de schimb aplicabil,
- formei de livrare și recepționare a bunurilor,
- și, esențial în prezenta cauză, asupra despăgubirilor în limita penalității în caz de întârziere la plată, indicând expres caracterul exclusiv al acesteia.

99. Completul de judecată reiterează că, în mod specific, pct. 9.6 și 9.7 din contract consfințesc voința părților potrivit căreia: „Pentru achitarea cu întârziere a bunurilor, cumpărătorul poartă răspundere materială în valoare de 0,1% din suma bunurilor neachitate pentru fiecare zi întârziată, dar nu mai mult de 2% din suma neachitată. [...] Penalitatea prevăzută [...] acoperă integral prejudiciul cauzat prin neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului.”

100. Astfel, contractul încheiat între SRL „Indagro Export” și ÎS „Calea Ferată din Moldova” este expresia libertății contractuale, principiu fundamental consacrat de Codul civil al Republicii Moldova, exercitat între două entități profesionale. În virtutea autonomiei de voință, părțile au negociat și au convenit în mod expres asupra includerii unei clauze penale care, prin formularea sa, stabilește în mod limitativ forma de reparație pentru întârzierea în executarea obligației pecuniare, clauză calificată drept exclusivă.

101. Pornind de la principiul libertății contractuale consfințit la art. 993 din Codul civil, instanța reține că, părțile au dreptul să negocieze și să insereze în contract toate clauzele pe care le consideră necesare pentru reglarea raportului lor juridic – inclusiv și eventualele limitări ale răspunderii – atât timp cât aceste clauze nu contravin dispozițiilor legale imperative și nu aduc atingere intereselor protejate de lege.

102. Pe acest temei, contractul încheiat valabil dobândește forță obligatorie între părți, principiul fiind sintetizat în formula „contractul este legea părților”. Aceasta semnifică faptul că obligațiile și drepturile pe care părțile și le-au asumat prin contract le sunt opozabile cu aceeași rigoare ca normele legale, iar instanța de judecată este ținută să respecte și să aplice clauzele contractuale astfel cum au fost ele formulate în mod clar și neechivoc. Instanța nu poate, sub pretextul echității sau al unei aprecieri

subiective asupra oportunității clauzelor, să înlocuiască voința părților cu propria sa viziune, să completeze sau să modifice conținutul obligațiilor asumate, atâta timp cât nu sunt incidente cauze de nulitate, clauze abuzive ori încălcări ale normelor imperative.

103. În acest context, libertatea contractuală nu este una pur formală, ci presupune că părțile își pot organiza în mod autonom regimul răspunderii contractuale, prin clauze precis redactate, care stabilesc întinderea despăgubirilor, criteriile de calcul ale acestora și eventualele plafoane convenționale.

104. Clauza penală prevăzută la punctul 9.6–9.7 din contract nu doar că stabilește cuantumul penalității aplicabile — respectiv 0,1% pe zi, dar nu mai mult de 2% din suma neachitată — ci și precizează în mod explicit că această penalitate acoperă integral prejudiciul cauzat prin neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului. Odată ce părțile, în exercițiul libertății contractuale, au negociat și au convenit printr-o clauză clară și lipsită de echivoc că, penalitatea stabilește în mod exhaustiv întinderea prejudiciului reparabil, această stipulație reflectă intenția lor comună de a limita răspunderea exclusiv la penalitatea contractuală.

105. Deci, astfel redactată aceasta capătă natura juridică a unei clauze de limitare a răspunderii. Creditorul a acceptat de la momentul încheierii contractului, ca prejudiciul său să fie reparat numai în limita penalității de 2%, renunțând la dreptul de a pretinde ulterior despăgubiri suplimentare în temeiul art. 942 sau al altor dispoziții generale privind repararea integrală a prejudiciului.

106. În prezența unei clauze penale exclusive valabile, instanța este ținută să respecte voința contractuală și plafonul stabilit, neputând înlocui mecanismul convențional de calcul cu dobânda legală de întârziere fără a încălca principiul forței obligatorii a contractului, fiind astfel excluse alte forme de despăgubire, inclusiv cele prevăzute de art. 942 din Codul civil.

107. Prin urmare, în contextul dat, instanța pornește de la premisa că părțile au evaluat anticipat prejudiciul și au decis să îl fixeze în limita clauzei penale de 2%, consacrand, în mod expres, caracterul exclusiv și limitativ al acesteia. Acceptarea cererii reclamantei de a substitui clauza penală exclusivă cu dobânda legală de întârziere prevăzută la art. 942, în ciuda unei limitări contractuale exprese, ar însemna ignorarea voinței contractuale și golirea de conținut a instituției clauzei penale exclusive și a libertății părților de a-și limita răspunderea în limitele permise de lege, ceea ce este inadmisibil într-un sistem de drept privat bazat pe respectul față de

autonomia de voință, forța obligatorie a contractului și interdicția abuzului de drept.

108. În speță, clauza penală reprezintă nu doar o sancțiune contractuală, ci și o expresie a voinței părților de a reglementa în mod exhaustiv și limitativ consecințele neexecutării obligației de plată, fapt ce trebuie respectat cu prioritate de instanță.

109. Instanța de apel a ignorat dispozițiile contractuale exprese, în special punctul 9.6 și 9.7, care limitează penalitatea pentru întârziere la 2% din suma neachitată și că penalitatea acoperă integral prejudiciul.

110. Instanța de recurs evidențiază că aceste dispoziții consacră, în mod clar, caracterul său limitativ și exclusiv, care reflectă voința liber exprimată a părților, în temeiul principiului libertății contractuale, iar instanțele aveau obligația să respecte acest acord contractual. Art. 901 alin. (1) lit. e) recunoaște dreptul creditorului de a alege între penalitate și dobândă doar în absența unei convenții contrare. Prin urmare, instanța a aplicat greșit art. 942 din Codul civil, dându-i efect în pofida unei excluderi contractuale explicite, ceea ce reprezintă o eroare de drept.

111. Referitor la argumentul instanței de apel cu privire la lipsa unei acțiuni reconvenționale, completul de judecată statuează că neintroducerea unei acțiuni reconvenționale nu echivalează cu renunțarea la apărare. Pârâtul este în drept să conteste acțiunea reclamantului în fond, fără a fi obligat să formuleze pretenții proprii. Omisiunea de a depune o cerere reconvențională nu are efect extinctiv asupra dreptului de apărare și nici nu poate justifica o prezumție de nelegalitate a apărării formulate pe calea apelului.

112. În final, Completul de judecată reține că în speță, clauza penală prevăzută la punctul 9.6 al contractului stipulează în mod clar că penalitatea pentru întârzierea în executarea obligației de plată este de 0,1% pe zi, dar nu mai mult de 2% din valoarea sumei neachitate, iar în cuprinsul punctului 9.7 se menționează expres că această penalitate „acoperă integral prejudiciul cauzat prin neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului”, formulare pe care instanța o interpretează ca exprimând caracterul exclusiv al clauzei penale.

113. În consecință, instanța statuează că în cazul în care:

- (1) contractul prevede în mod expres o clauză penală cu caracter limitativ/exclusiv;
- (2) clauza penală este formulată ca singura formă de despăgubire pentru întârzierea în executare;
- (3) creditorul nu contestă această clauză și nu face dovada unei intenții sau culpe grave a debitorului,

dobânda legală de întârziere nu poate fi solicitată ca alternativă la penalitate, iar dispozițiile art. 942 din Codul civil devin inaplicabile, întrucât nu mai operează în mod subsidiar.

114. Într-o asemenea configurație, creditorul are dreptul doar la penalitatea convențională până la plafonul de 2%, fără a putea recurge, în paralel sau în locul acesteia, la dobânda legală de întârziere prevăzută de art. 942 din Codul civil. Instanțele de fond și de apel aveau obligația de a respecta această interpretare, care asigură coerența și previzibilitatea aplicării dispozițiilor art. 901 și 942 în raporturile contractuale dintre profesioniști și garantează securitatea raporturilor juridice.

115. Din aceste considerente, Curtea Supremă de Justiție va casa atât decizia instanței de apel, cât și hotărârea primei instanțe, odată ce încasarea de către instanțe a sumei de 1.121.304,16 lei – cu titlu de dobândă legală de întârziere, nu se justifică, în condițiile în care creditorul a acceptat prin semnarea contractului ca penalitatea să acopere în întregime prejudiciul cauzat de neexecutare, respectiv, acesta nu mai poate ulterior invoca dispozițiile subsidiare ale art. 942 din Codul civil, odată ce le-a exclus din contract prin voința sa proprie.

116. Totodată, instanța de recurs consideră necesar de a încasa de la ÎS „Calea Ferată din Moldova” în beneficiul SRL „Indagro Export” cu titlu de despăgubire pentru admiterea de către debitor a întârzierii plăților contractuale, cele 2 % stabilite în contract cu titlu de clauză penală. Prin urmare, având în vedere cuantumul sumei neachitate de 2 850 188,14 lei, completul de judecată dispune încasarea penalității contractuale în sumă de 57 003,76 lei, care reprezintă 2 % din suma restantă, or, această sumă acoperă integral prejudiciul cauzat pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului.

117. Cu referire la criticele invocate de către ÎS „Calea Ferată din Moldova” precum că instanțele de judecată la admiterea pretenției cu privire la încasarea datoriei în mărime de 2 850 188,14 lei, nu au ținut cont de împrejurările imprevizibile a situației financiare dificile, instanța de recurs nu le poate reține ca întemeiate, or, obligațiile bănești asumate în mod legal urmează a fi executate integral și la termen, iar dificultățile financiare ale debitorului nu constituie, prin ele însele, un temei juridic pentru a înlătura obligația de plată.

118. Faptul că, ÎS „Calea Ferată din Moldova” nu și-a executat obligațiile asumate prin contractul de vânzare-cumpărare nr.2949/IV/2019 din 16 aprilie 2019, este demonstrat prin actele de verificare a decontărilor reciproce din 29 ianuarie 2020 și din 22 iunie 2020 semnate de către ambele

părți, care atestă că ÎS „Calea Ferată din Moldova” la 22 iunie 2020 datora suma de 2.850.188,14 lei.

119. Mai mult, din expunerile ÎS „Calea Ferată din Moldova” în recurs, rezultă că recunoaște existența datoriei ceea ce confirmă caracterul cert al creanței, iar achitarea acesteia în limita disponibilităților financiare reprezintă o modalitate de executare/stingere a datoriei unilateral stabilită de debitor, care nu poate prevala asupra dreptului creditorului de a obține executarea integrală și efectivă a obligației.

120. Prin urmare, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că instanțele ierarhic inferioare în latura încasării datoriei contractuale au aplicat corect normele de drept material și au apreciat în mod corespunzător circumstanțele cauzei, iar argumentele invocate de ÎS „Calea Ferată din Moldova” referitoare la situația sa financiară nu sunt de natură să conducă la modificarea sau casarea hotărârilor contestate în această latură.

121. Drept urmare, instanțele de judecată ierarhic inferioare corect au dispus și încasarea sumei de 50 000 lei cu titlu de cheltuieli de judecată suportate pentru achitarea taxei de stat la depunerea acțiunii, or, odată ce pretenția privind încasarea datoriei a fost admisă devin aplicabile regulile generale privind repartizarea cheltuielilor de judecată, potrivit cărora acestea se pun în sarcina părții care a pierdut procesul.

122. Totodată, în temeiul art. 82 și art. 94 alin. (1) și (3) din Codul de procedură civilă, i se vor compensa recurentului cheltuielile suportate de aceasta în instanța de recurs. În acest sens, se vor încasa din contul intimatului, 12.500 lei - taxa de stat achitată la depunerea recursului, conform ordinului de plată nr. 132286 din 27 iulie 2023.

123. Instanța de recurs ține să menționeze asupra celor susținute de intimat că, în cauze similare (dosarele Antarius-Com și Tehnomet Grup), Curtea Supremă a declarat inadmisibile recursurile formulate de ÎS „Calea Ferată din Moldova”, și aici se va menționa că, situațiile contractuale trebuie analizate distinct, deoarece clauzele pot diferi sub aspectul redactării și efectelor. Contractul actual include o formulă expresă de limitare a prejudiciului – aspect ce poate lipsi în alte spețe. Prin urmare, invocarea unor hotărâri anterioare nu poate substitui analiza individuală a speței.

124. Referitor la argumentul SRL „Indagro Export” precum că recurenta a dat dovadă de rea-credință: nu a plătit datoria, nu a răspuns solicitărilor, dar a depus cauțiunea spre a bloca executarea. Instanța de recurs menționează că depunerea unei cauțiuni pentru suspendarea executării este un drept procedural conferit de Codul de executare, nu un indiciu de rea-credință. Reaua-credință trebuie dovedită, nu prezumată, iar simplul fapt că s-a optat

pentru o cale procesuală legală nu poate fi calificat abuziv. Or, în prezenta cauză, SRL „Indagro Export” nu a administrat nicio probă din care să rezulte intenția de fraudare sau neexecutare culpabilă a obligației de către ÎS „Calea Ferată din Moldova”.

125. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art.445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova”.

Casează decizia din 29 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 15 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în partea încasării din contul Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”, în beneficiul Societății cu Răspundere Limitată „Indagro Export” a dobânzii de întârziere pentru perioada 3 august 2019 – 24 august 2022 în mărime de 1.121.304,16 lei, și în această parte, emite o nouă hotărâre, prin care:

Încasează de la ÎS „Calea Ferată din Moldova” în beneficiul SRL „Indagro Export” cu titlu de prejudiciu suma de 57 003,76 (cincizeci și șapte mii trei lei), 76 lei.

În rest, menține fără modificări decizia din 29 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 15 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Încasează din contul Societății cu Răspundere Limitată „Indagro Export” în beneficiul Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova” cheltuielile de judecată în sumă de 12.500 (doisprezece mii cinci sute, 00) lei, suportate pentru achitarea taxei de stat la depunerea recursului.

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă